

GUSTAV ŠILIH

(Velenje, 31. 7. 1893 - Maribor, 24. 11. 1961)

Domačija Šilihovih v Podkraju pri Velenju, fotografija je bila posneta po drugi svetovni vojni. Šilihova starša sta bila zaposlena na velenjskem gradu pri grofih Adamovičih, oče kot grajski oskrbnik, mati pa je gospodinjila grajskim hlapcem in deklam. »Starša sta, nemalo pod vplivom takratnih graščakov Adamovičev, skrbela za izobrazbo svojih otrok in tako je tudi mladi Gustav bil deležen šolanja v osnovni šoli in kasneje v nižji gimnaziji. Spočetka mu ni bilo namenjeno, kot tretjemu otroku, da bi šel naprej v šole, saj so lahko starši šolali le dva. Vendar je že takrat bil zaljubljen v knjige, morda zato, ker je kot oskrbnikov sin bil često na gradu, kamor je redno nosil mleko. Tu je, kot je povedal sam, prišel prvič v stik s knjigo, saj so grofje Adamovič bili zelo priljudni in so mlademu Gustlu (grofica je bila njegova botra) često dovolili dostop do knjižnice. Sprva je bilo šolanje namenjeno najstarejšemu sinu, ker se je pa na paši prehladil, dobil pljučnico in umrl, se je Gustav s 14 leti, leta 1907, vpisal na učiteljišče v Ljubljani in tu leta 1912 maturiral. Obdobje šolanja v Ljubljani mu je pustilo lepe spomine. Zelo rad je govoril o dijaških letih, predvsem o obiskih v Velenju, kjer je za vsake praznike vse fante, ki so se šolali od doma, pogostila velenjska gostilničarka, ki je sama imela dva fanta študenta. Takrat so po njegovem pripovedovanju ti mladi fantje lahko spravili neverjetne količine hrane in pijače vase.« Takšni so spomini na očeta, ki jih zapisal Nikolaj Šilih v jubilejnem zborniku Stoletnica rojstva Gustava Šilija, ki je leta 1993 izšel v Mariboru. Sicer pa je Gustav Šilih prvih štirinajst let po rojstvu živel Velenju, preostali čas pa predvsem v Mariboru. Vendar je s svojim rojstnim krajem vseskozi ostal povezan. Tako na ravni literarne fikcije (Šaleška dolina je prizorišče njegovega mladinskega romana Beli dvor in mladinske povesti Nekoč je bilo jezero), kot tudi v realnem življenju, kajti z družino je redno preživiljal počitnice v Velenju.

Rodil se je v Velenju, graščinskemu oskrbniku Lovru in Poloni (rojeni Silovšek) iz Velenja, kjer je tudi končal pet razredov osnovne šole, nato je obiskoval privatno nižjo gimnazijo in leta 1912 maturiral na ljubljanskem učiteljišču. Strokovno se je izpolnjeval v tujini, leta 1928 pa je v Zagrebu diplomiral na Višji pedagoški šoli iz pedagogike, psihologije in nemškega jezika s književnostjo.

Kot učitelj se je najprej zaposlil v Preboldu, med 1. svetovno vojno je bil ranjen na Soški fronti, leta 1918 je bil Maistrov borec, nato je krajsi čas poučeval na mariborski realki. Od leta 1919 do 1927 je bil profesor na trgovski srednji šoli v Mariboru, leta 1928 v Celju, nato je do leta 1950 poučeval na mariborskem učiteljišču, vmes pa je medvojni čas preživel v Grazu. Leta 1952 je ustanovil Vzgojno posvetovalnico, ki jo je vodil do leta 1961.

Šilih se je ukvarjal z didaktiko, mladinsko psihologijo, izobraževanjem učiteljev in družinsko vzgojo. Je avtor številnih knjig, ki sodijo v vrh slovenske pedagogike in didaktike in ju je dvignil na evropsko raven. Napisal je deset knjig in nad 60 obsežnejših ter okoli 300 krajsih razprav in člankov. Njegovo temeljno, delo Očrt splošne didaktike, je izšlo neposredno po smrti leta 1961, od preostalih del pa naj omenimo Metodiko slovenskega jezikovnega pouka (1951), Vzgojna sredstva naše družine (1955), Vzgoja naših otrok (1955) in Učna načela naše šole (1961). Bil je tudi urednik Roditeljskega lista in Pedagoškega zbornika.

Šilihovo literarno ustvarjanje je bilo v senci njegovega dela na področju pedagogike. Znan je predvsem po mladinski povesti Nekoč je bilo jezero (1921, ponatis 1999) in mladinskem romanu Beli dvor (1938, ponatis 1997). Kot literat je pričel objavljati prozo pod psevdonimom Graščan v reviji Domači prijatelj, ki jo je urejala Zofka Kvedrova, v manjši meri pa je pisal tudi poezijo. Napisal je tudi dramo Kaverna, ki so jo leta 1932 postavili na oder Mariborskega gledališča, v rokopisu pa je ostala nedokončana povest o življenju velenjskih rudarjev z naslovom Grbavi plemič.

Vsi dokumenti, rokopisi, tipkopisi in fotografije so iz arhiva Muzeja Velenje.

Neposredno po izbruhu 1. svetovne vojne je bil Gustav Šilih vpoklican v avstroogrsko vojsko. Po končani kadetski šoli se je kot oficir boril na Soški fronti, kjer je bil tudi hudo ranjen. Leta 1918 je kot Maistrov borec sodeloval pri osvoboditvi Maribora in slovenske severne meje. Tudi drugi svetovni vojni se ni mogel izogniti, kajti bil je mobiliziran in kot rezervnega oficirja jugoslovanske vojske so ga zajeli Nemci.

NEKOČ
JE BILO JEZERO ...

DOLINSKA BAJKA

SPIRAL
GUSTAV ŠILIH

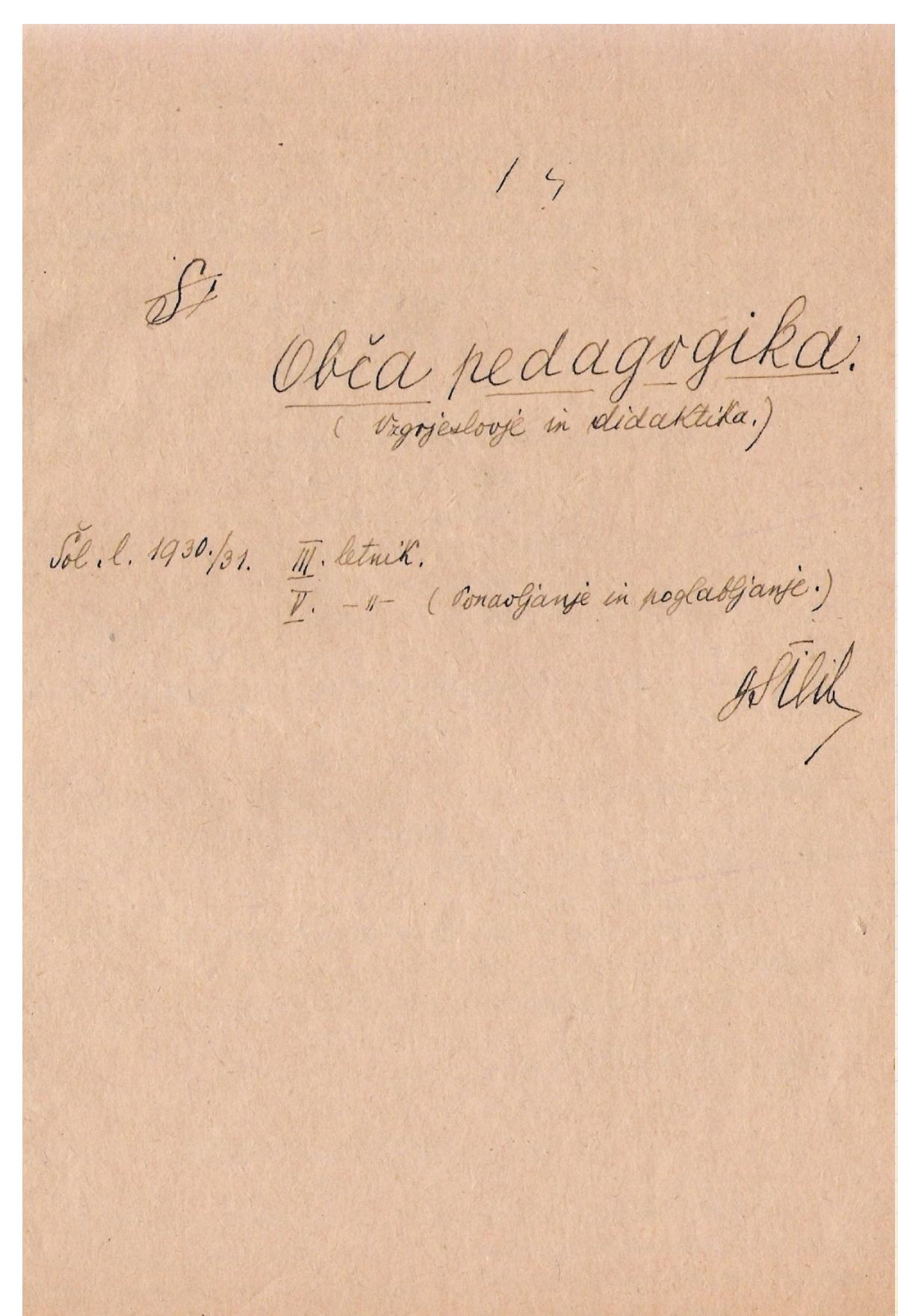

V LJUBLJANI 1921
NATISNILA IN ZALOŽILA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Knjižni literarni prvenec, Nekoč je bilo jezero, je Šilih označil za mladinsko bajko. Čas dogajanja je postavljal v 7. stoletje, v čas Vitogojevega uničenja starorimske Celeie, ko so Slovani živelji v skupnosti zadrug. Prizorišče zgodbe je Šaleška dolina z jezerom, v katerem živi tamkajšnjim prebivalcem Zaleščanom smrtonosni zmaj Pozoj, ki ga pokončajo tako, da izsušijo jezero.

Na fotografiji, ki je bila posneta leta 1937 v Podkraju, so od leve Gustav Šilih, sestra Cilka in brata Karel ter Jože.

Kommando der Panzergruppe
A f r i k a
Der Befehlshaber

Gef.-Stand, den 29.12.19

Sehr verehrte Frau Schilllich!

Ihren Brief vom 2.12.41, aus dem ich mit Bedauern von
den ungunstigen Los eines einstigen Waffengefährten vernehm
habe ich an Herrn Gauleiter Überreiter in Graz befuerwortend
weitergeleitet und hoffe sehr, dass Sie von dert gwenstigen B
scheid erhalten werden.

J. J. St. Bauriedel

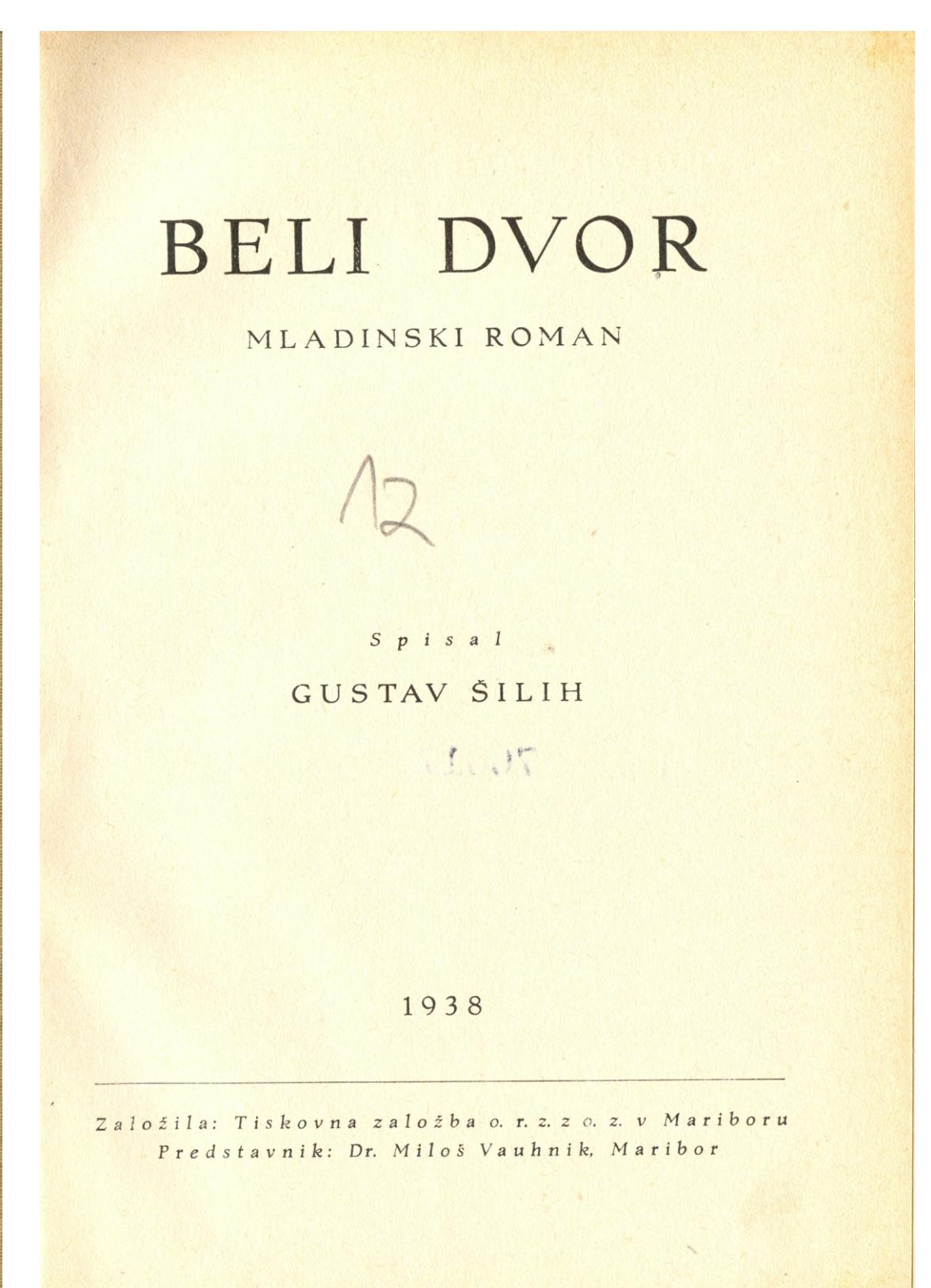
»Komanda oklepne skupine Afrika. Poveljujoči. Na bojnem položaju, dne 29. 12. 1941. Spoštovana gospa Šilih! Vaše pismo z dne 2. 12., iz katerega sem z obžalovanjem zvedel za neprijetno usodo nekdanjega bojnega tovariša, sem s priporočilom posredoval g. gauleiterju Uiberreiterju v Gradec in močno upam, da boste od tam prejeli ugodno rešitev.« To je odgovor nemškega feldmaršala Erwina Rommla Šilihovi ženi Olgi, v katerem ji obljublja, da bo posredoval za njenega moža. Rommel je obljubo izpolnil in Šiliha so Nemci tri tedne po Rommlovem pismu izpustili iz vojnega ujetništva. Znanstvo med njima izhaja iz prve svetovne vojne, ko je Rommla na Soški fronti iz italijanskega obroča rešil oddelek mitraljezcev pod vodstvom Šiliha, ki je za to prejel tudi odlikovanje železni križec. Pismo hrani Šilihova družina. Zaradi Šilihove nacionalne zavednosti in opravičenega strahu pred maščevanjem lokalnih oblasti (njegovo delo Beli dvor je bilo na gestapovskem seznamu knjig, ki jih je treba uničiti), med drugo vojno ni mogel živeti v Mariboru, v Ljubljano, kamor ga je vabil starejši brat, pa se ni mogel preseliti. Zato si je našel službo v graški knjižarni Kinreich.

Poročna fotografija Gustava Šiliha in žene Olge.

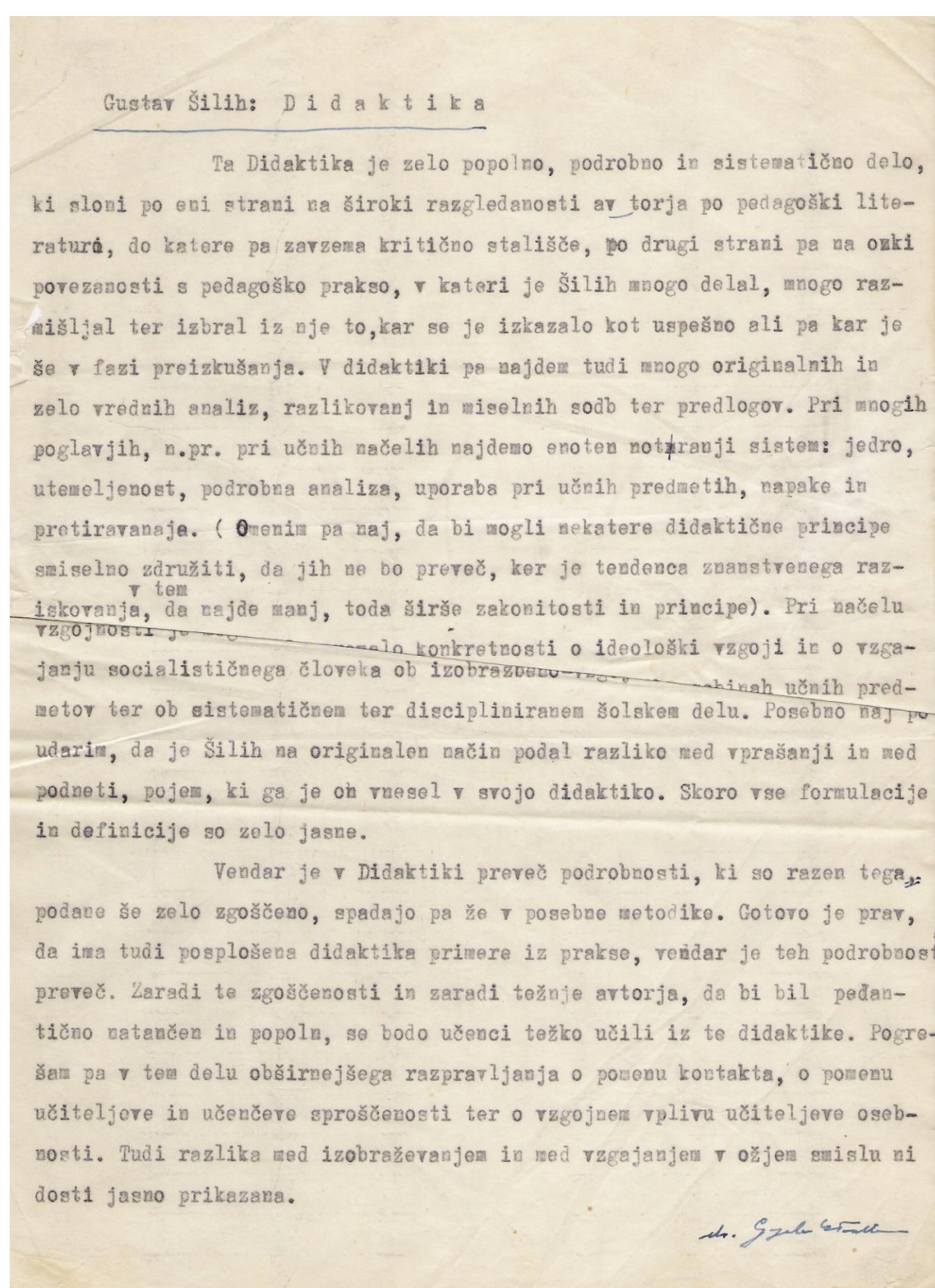
Šilihovi zapiski za predavanja iz obče pedagogike v šolskem letu 1930/1931. Slovel je po svoji doslednosti in skrajni natančnosti pri delu. Rokopisi, ki jih je oddajal, so bili brez napak, študijski zapiski pa lepopisni in vzorno urejeni. Tudi v starosti, ko bi se lahko zanašal na rutino, se je na predavanja skrbno pripravljal.

Za razliko od skromnega pisanja v javnosti o Šilihovem literarnem knjižnem prvencu, je njegov roman Beli dvor doživel številne pohvale kritikov. Ko gre za knjižne ocene v tistem času, je bilo nenavadno tudi to, da je pohvalne kritike doživel tako od liberalne kot tudi od klerikalne strani. Roman s precejšnjim avtobiografskim ozadjem dokumentira slovenski narodnostni boj in narodno odpadništvo na Štajerskem ter slabe socialne razmere in germanizacijo v Šaleški dolini.

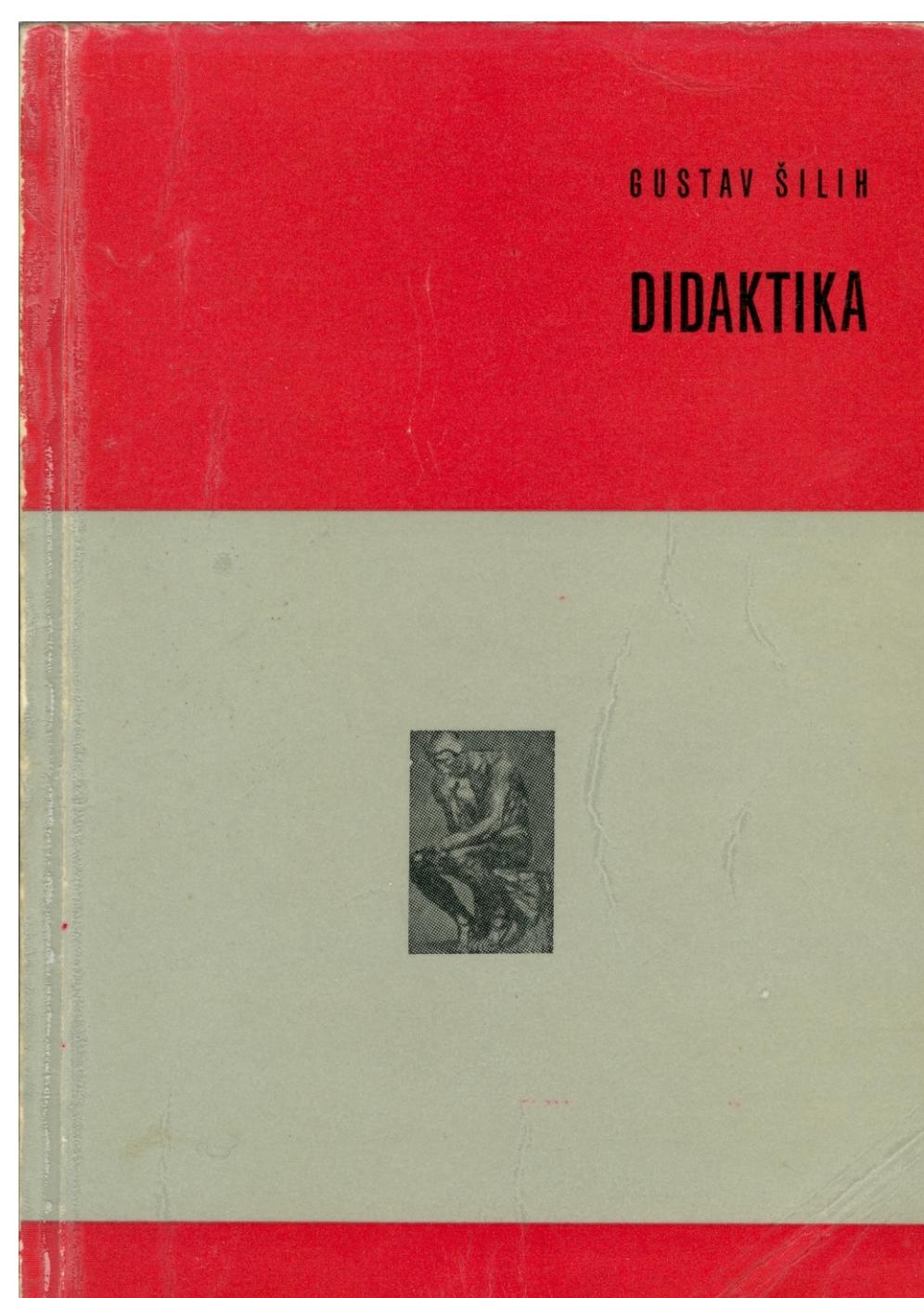

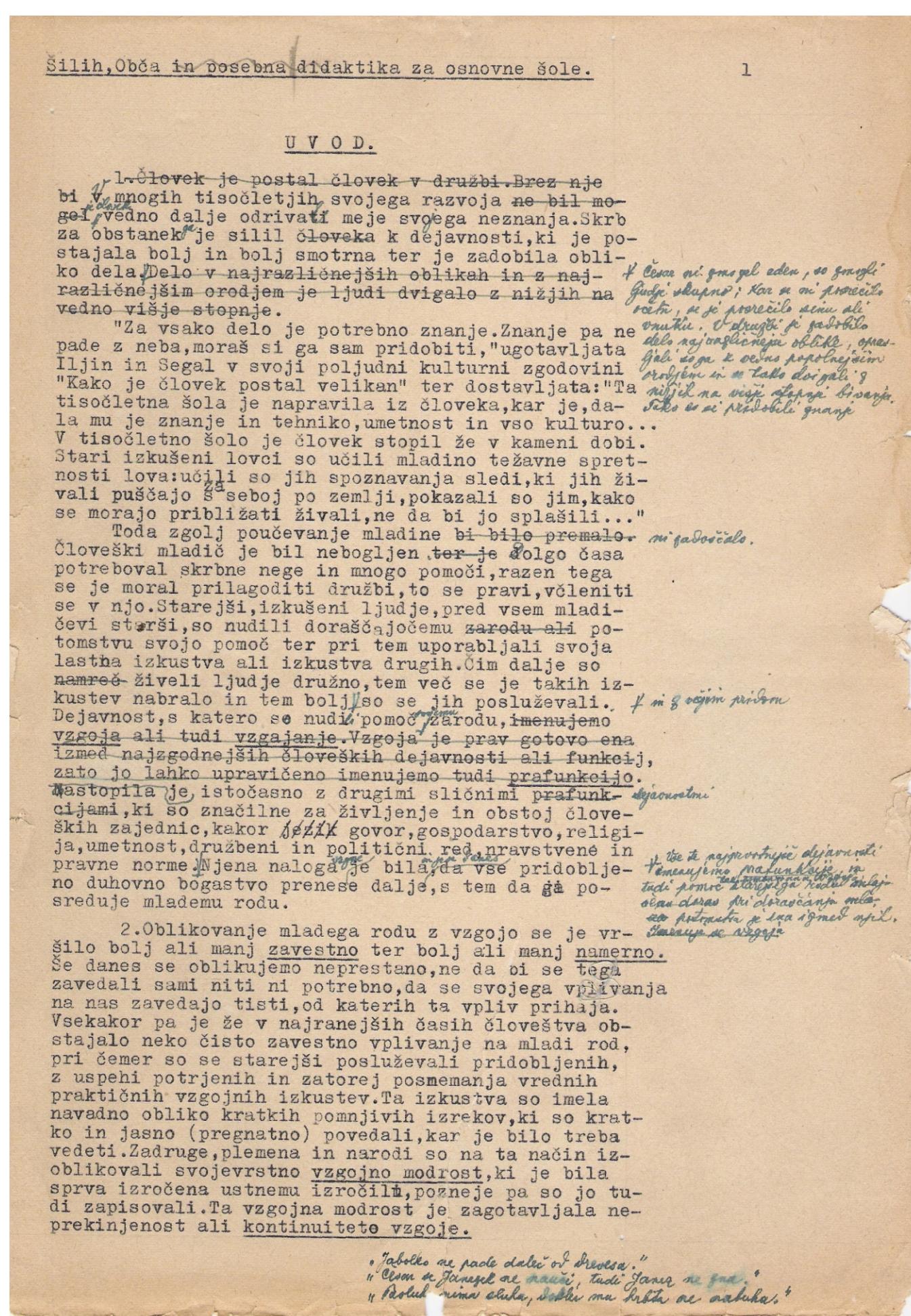
Tudi ta fotografija je bila posneta leta 1937 v Podkraju. V zadnji vrsti sta Gustav Šilih z ženo Olgo, pred njima sta sin Marko in hčerka Alenka ter brat Karel z družino.

Pripombe enega najvidnejših slovenskih teoretikov pedagogike, univerzitetnega profesorja in vodje Oddelka za pedagogiko na ljubljanski Filozofski fakulteti, dr. Stanka Gogala h knjigi Didaktika, ki je povzetek Šilihovih doganj v tej stroki. Delo je izšlo leta 1966, štiri leta kasneje pa je izšel ponatis. Leta 1967 je knjiga izšla tudi v srbohrvaškem prevodu.

Koncept Šilihove Obče in posebne pedagogike za osnovne šole z njegovimi rokopisnimi popravki, ki ga je pisal v letih 1946 in 1947.

Načrt za knjigo

Vzgoja naših otrok

Uvod.

Vzgoja otrok je ena izmed najvažnejših dejavnosti družbe, vrši pa se predvsem v družini. Vzgoja je tudi ena izmed najtežjih dejavnosti, vendar se večina staršev zanjo sploh nepripravlja. Skoda na otrocih zaradi nepravilne vzgoje, škoda za družbo. Vzgojni dar je deloma prirojen, toda večinoma ne zadošča, zlasti v spremenjenih družbenih razmerah. Treba se je učiti tudi vzgajanja. Knjiga ima namen, da to vrzel deloma zamaši.

I. Kaj morajo starši vedeti o vzgoji?

- Vzgoja je dejavnost, ki pomaga mladim ljudem pri njihovem razvoju.
- a)Kaj je razvoj in od česa je odvisen?
- b)Kaj so zaslove ali dispozicije?
- c)Kaj je okolje ali otrokovi življenjski prostori?
- d)Katera razvojna razdobja razlikujemo?

12

2. Vzgoja je od pamтивeka družbena dejavnost.

- Zakaj je vzgoja družbena dejavnost?
- Kako se z družbo spreminja tudi vzgoja?
- Zakaj pomeni socialistična vzgoja doslej najvišjo stopnjo vzgoje?

3. Vzgoja je zapletena in enotna dejavnost, ki pa pokazuje neke osnovne dejavnosti.

- Kaj se pravi otroku negovati?
- Kaj se pravi otroka podružabljati?
- Kaj se pravi otroka izobraževati?

4. Vzgoja je poverjena različnim prirodnim in poklicnim vzgojiteljem.

II. Zakaj je družina za vzgojo mladih ljudi tako pomembna?

- Kaj je družina in kakšno vlogo igra v socialistični družbi?
- Kakšen je sestav družine?
3. Otrokov položaj v družini.
- a)Otrok v popolni družini, ki je ali maloštevilna ali mnogoštevilna. Zaporednost v vrsti otrok.
- b)Otrok v nadpopolni družini.
- c)Otrok v nepopolni družini: sirota po materi, očetu, nezakonski otrok, posvojen otrok, otrok ločencev.

4. Otrok brez družine.

III. Kaj morajo vedeti starši o vzgojnih smotrih in vzgojnih nalogah naše socialistične družbe?

- Zahaja naš splošni vzgojni smoter?
- Katero so posamezne vzgojne naloge naše družine?
- Naloge telesne vzgoje.
- Naloge umeške vzgoje.
- Naloge delovne vzgoje.
- Naloge mravstvene vzgoje.
- Naloge lepotne vzgoje.

3. Kako oblikuje družina otrokov značaj in razvijajo njegovo osebnost? *(Vzgoja je vsekakor v tem smislu c) začetek.)*

IV. Kaj morajo vedeti starši o telesnem in duševnem razvoju svojih otrok?

- Otrok je telesno in duševno bistveno različen od odraslih.
- Otrok prehodi v svojem razvoju različne razvojne stopnje.
- Stopnja dojenčka.
- Stopnja malčka.
- Stopnja predšolskega otroka.
- Stopnja šolskega otroka.
- Stopnja spolnega zorenja.
- Stopnja mladeničstva.

3. Otrok se telesno in duševno razlikuje od vsakega drugega otroka.

Šilihov tipkopis osnutka njegove knjige Vzgoja naših otrok, ki je izšla leta 1955 v rekordni nakladi 80 tisoč izvodov!

Gustav Šilih s sinom Markom v Mariboru pred 2. svetovno vojno.

A

1. Nasloj glasov Makarenkove spise!
2. Nekajči razlogov formalnih stopenj od Arberja neložilno do leine!
3. Kateri pedagogi so odslanjati sistematičnost v vedenju delov vsepristoj v učinem delu?
4. Navedi glavne pedagoške ideje Marca in Engelsa!
5. V čem sviki Makarenko resnično pedagoško doklektiv?
6. Nasloj pomembne angleške pedagoške!
7. Nekolikoli francoski revol. na ped. teoriji.
8. Kaj je glavna osnova pred. ped. pri preku?

B

1. Nasloj Pestalozijeve spise!
2. Nekajči bistvo pragmatizma v filozofiji Rousseauja in Tolstijevi dravlj. vlogi!
3. Kateri pedagogi so terjali naslonitev pedagogike na Gustava?
4. Navedi glavne pedagoške ideje Lenina in Stalina!
5. Zadaj je bil Makarenko do videnosti strog?
6. Nasloj pomembne francoske pedagoške!
7. Nekolikoli ped. voditeljstvo na ped. obm.
8. Kaj je glavna osnova pred. ped. pri Kosičkem?

Gipotnik

Vprašanja in zgodovine pedagogike:

1. Vzgoja v antiiki. fizično in meninoško vedenje. Lopatnikov
 2. John Amherst in njegove ped. ideje. utemeljitev nov. vedenja.
 3. Primerjava Rousseauja s Tolstijem.
- Nes:
1. Glavni predstavniki antične pedagogike.
 2. John Amherst. Večji John Amherst vplival na ...
 3. Primerjava Pestalozija z Makarenkom. ped. vred. ped. 2

Vprašanja in obče pedagogike:

1. Lik avtohtonega gospod. vedenja in njegove vlega v ec. dr.
2. Izvenzagonads in izvenol. delo učencev.
3. Vloga draginje na obrazni moralni vlogi.

4. Hoga učitelja v social. družbi v sp. In v FDR Jihosky!
5. Bistro, prima in delo pisa. org.
6. Glavne oblike oblikov dela z domom. (ocenevi. dom. enigma, ped. konc., zad. vs. zad. vred. ped. vred. vred.)
7. Evidence Parizanci in loričnica učno-vzgojnega dela v mn. deli.

Ref.:

Potnak —
Kranjc +
Jle —
Cotic M. —
Kranjec J. —

Šilihov zveščič z vprašanji iz pedagogike, ki jo je poučeval na mariborskem učiteljišču.

Očrt Splošne didaktike velja za Šilihovo življenjsko delo, ki ga ocenjujejo kot najboljše slovensko didaktično delo. Obsega vsa teoretska in praktična spoznanja iz avtorjevega obdobja.

STOLETNICA ROJSTVA GUSTAVA ŠILIHA (1893–1961–1993)

Jubilejni zbornik

Maribor 1993

Leta 1993 so v Mariboru počastili stoltnico rojstva Gustava Šiliha z vrsto dogodkov. Hkrati z izidom jubilejnega zbornika je bil na pedagoški fakulteti njegovemu spominu namenjen simpozij z naslovom Koncept šole med teorijo in prakso, v prostorih fakultete so tudi odkrili bisto Gustava Šiliha in mu posvetili slavnostno akademijo, o njegovem življenju in delu pa so v univerzitetni knjižnici odprli razstavo.